

DICA ISPOD DUBA*

► Piše: fra Miljenko Stojić

1.

U Bosni nisu imali baš ništa, a u Umu još manje, crkve i samostani spaljeni, sejmeni i dalje goropadni, ali oni su tili udanuti život mučeničkoj svojoj zemlji, čeka i' je prolitali dub i ogromno nebo nad njim. Krenuli su odlučno iz Bosne, iz Kreševa, dana 19., miseca svibnja, godine 1844. Tako kažu stari ljetopisi i naroda mudrog sićanje. Poput goluždravi tića stigli su razorenom gnjizdu, sa suzom radosnicom u muškom tvrdom oku, sa svojim pasićem i odilom svetoga Vrane. Glas se pronija Mostarskim Gracem, Čerigajem, glas se pronija Umom, Dalmacijom, stigli su pratri, sviću nama bolja vrmena. Počela su mukotrpnja prikupljanja dopuštenja, svatko je tražija novac i pratri su se snalazili, uspili su, počeli su graditi, kamen po kamen. Narod je doša na proslavu, prisritan i siromašan, rasla je crkva Uznisenja Blažene Divice Marije, a Turčina koji zemlju, pusti kamenjar, skupo proda, njegovi na dvi godine udaljiše iz džamije. Pratrima je dub danju nudija ladovinu, nisu je imali kada kušati, žurili su raditi, tek uvečer kroz razlistale grane gledali su nebo, moleći glasno da im dilo njiovo uspije, podižući ruke uvis što žuljevima procvitale su. Koliko će samo još tribati kamena, klaka, da ono nešto crkve, ono nešto samostana, konačno bude gotovo i oni u njima? Sanjali su o tome tonući u duboki san, budili se s tim na usnama i nastavljali dalje. Uz to tribalo je i svoje življenje ustrojiti, ne dopuščati da sve bude samo pustolovina, već biljka koja u budućnost nezaustavljivo reste.

2.

Dilo je ko u bajci reslo čudesnom brzinom, skupinica je nabujala u Kustodiju, u Redodržavu, stope su njiove duboko uranjale u umsku zemlju, a ona se radovala i sanjala o boljim vrimenima. Crkva na Širokom Brigu postala je premalom, fra Didak Buntić poduzeja se rabro graditi novu, ne bilo kakvu, već velebnu, nalik onima na Zapadu. Prosija je za nju u tuđini, puk je bija bez novca, dava je tek znoj, žuljeve, toplinu iz očiju, dava je sebe i svaća što je to Isus činija na križu. Svi su se nadali da će vlast nesebično pomoći, ta Austrija je katolička država, zna što je crkva, zna što je Bogu žarko upravljena molitva, ali malo toga dade i svoju sliku temeljito uprlja. K tomu dođe krvavi rat, pozoba momke iz sela, ginuli su diljem carevine, ostajali bez udova, crkvi oteše njezina zvona, preliše i tuđinci u topove, a nakon toga pojavi se i glad, dicu poče kositi, zemlja umska zavi se u crno, srce joj stade. Nad pukom se nadvila mutna budućnost, on o tome nije ima kada misliti, on se snalazija, ija je koru drveta, travu, biža od crnog greba, molija se još jače, još žarče, još usrdnije. Fra Didak skuplja priživilu dicu, oće i spasiti, čemu crkva, čemu samostan, ako nji nema?! Majke su i dovodile i ispraćale ukočeno i nijemo, fra Didak i je prikaza Gospi na Širokom Brigu, da im ona bude zaštitnicom, nježnom majkom, tamo u širokoj Slavoniji, toploj poput kruva. A dub je sluša dičinje straove prid putem, šapća im da je i u Slavoniji rvacka zemlja, ne triba se bojati, već odlučno krenuti, svojima se ide, oni čekaju rašireni ruku.

* Napisano u prigodi 100. obljetnice proslave gradnje nove crkve na Širokom Brijegu, 20. lipnja 1905. – 20 lipnja 2005.

3.

Um se tija probudit nakon duga nametnuta sna, čutija je da su vrimena drukčija, baš prolitna, ali moćnici su dobro pazili, čvrsto stiskali ruku, tribali su im robovi, ne umnici, tuđi žuljevi. Fra Didak je odlučija krenuti u nepoznato, skršiti lance, slabe podići, strašljive orabriti. Računa je na bistrinu svoga nevoljnog puka, zna je da posebna snaga spava negdi u njemu, triba je samo probuditi, pa ćeš viditi života, prsnut će i stvoriti potpuno novi drukčiji svit. Osokolija i je da počnu učiti, slova žarko voliti, a onda da druge stanu podučavati, ponos širiti, raspršenu braću i sestre u krilo toplo skupljati. I pismenost je nezadrživo krenula poput vala na moru, palila su se svitla u tami neznanja i ostavljenosti, rađali su se naši veleumi, umitnjaci, virske vođe, kuće su se počele graditi drukčije, smislenije, od škrte zemlje ubirati više ploda i živiti. Krenuli su i ništa i više nije moglo zaustaviti. A fra Didak je krenuja još dalje, još jače, nije se boja gladi, sirotinje, nepravde, zle sile. Na Širokom Brigu zamislja je klasičnu gimnaziju, ko u Beču, ko u Londonu, ko u Rimu, ko u Berlinu... Izresla je lipa, bila i zanosna, tako očaravajuća, mislili su da će nestati i da bure ne će izdržati. Krivo, ona je primila našu dicu s njiovim snovima, bilo je to više-manje sve što su ponosno imala, željela su, naime, krenuti svitom, istinu proniti, dugo zapretanu, dugo gaženu, dugo ocrnjivanu. Rudila je drukčija budućnost, zemlja se budila, u zanosna širokobriška ercegovačka predvečerja, mišala su se slova i molitve, letili zrakom, padali na zemlju i natapali je životnim sokom.

4.

Vrimena se tako uporno smirivala nisu, a trebala su, svima je nevolja bilo priko glave. Prvi svitski rat, Jugoslavija, drugi svitski rat, Bože, koliko muke u ti nekoliko desetlića?! S državom rvackom izgledalo je da sviće, gledali smo nova obzorja, sanjali nove sne, ali bilo je kako je bilo, kažu mudri didovi. Zloguko navistiše da bi moga stić komunizam, zlo čedo Zapada, opaki vladar Istoka, puk se stoga krstija, dica ozbiljno osluškivala. Jedna nedužna veljača bi zlogukim visnikom: iz zraka bombama nemilosrdno zasuš Inglezi, sa zemlje udariše partizani onim čime su imali. Pušilo se i dimilo Širokim Brigom, a potrebe bilo nije. Vojska se iz okolice povukla i oni su došli, uništavali su sve prid sobom na što su naišli.

Pratre su povacali, pobili i zapalili u skloništu, na crkvu su pucali, natpis na samostanu otukli, zapalili su nemilosrdno i knjižnicu, i kabinete. Na zemlju Umsku pa je gusti tamni mrak, njezinu dicu ubijali su na svakom koraku, krivnja nije bila važna, važno je bilo ko su, teške tamničke godine činile su se pravi spas. Novi velikani pojavljivali su se iz mraka, pripoznavali su i, bile su to dojučerašnje ništarije, govorili su o novoj svitloj budućnosti, govorili su o jednakosti za sve, o pravdi, puk je šutija, govor se plaća žestokom kaznom, ali uvik mislija je svoje, čeka lipše vrime, u trenucima nabujala bola piva i punija tamnice, čuva svoj jezik, svoju viru, svoje dostojanstvo. Slavija je otpor, prkos i blagu neprolaznost. A Zapad je slavija socijalizam s ljudskim licem.

5.

Izgubljen je ko povist svoju zaboravi, bit će lišće u kasnu jesen što ga vitar buca. Znali su to naši očevi, majke i didovi, pa su svoju dicu učili istinitoj prošlosti, pričali im o dolasku, kraljevima i državama, pričali im da su ovo prolazna vrimena, svanut će bolji dani, svitlo rastirati mrak. Dica su i slušala i upijala duboko tu mudrost, čak i onda kada se činilo da im to nije važno, možda tada najviše, najsmionije, najljuće. A u školi je i društvu sve bilo tako drukčije. Govorili su im da su im preci zločinci, da i se triba odreći, da su pratri pravedno pobijeni, ne će nas više gnjaviti Bog, dom i obziri. Nisu i slušali, išli su uporno stazom traženja, vratili su im mržnjom, batinom i tamnicom, navištenom se nije smilo opirati, u nj dvojititi, tribalo je šutke sve privatiti i zlu klicati. U jednom trenutku mladež je izišla iz sine, na užas čuvara, na radost svoga ugnjetenog puka. Odočastili su svome Širokom Brigu u tisućama, kajali se zbog svoji grija, obećavali popraviti. Nije to bilo pridviđeno, tribali su biti drukčiji, izgovoreno je tisuću riči da ih se urazumi, ali pomoći bilo nije, oni su išli svojim putem. Gospa i je gledala nježno, molila se i ona za nje, izgledali su joj ko tići dok lete iz gnjizda. Puk se punija snagom, ličija svoje rane, na sve strane puca je novi glas, sviž i jak, nije borba bila uzalud i ne će to ni dalje biti, mi smo tu, naše doba stiže, ne bojte se.

6.

Svanulo je vrime i pa je zlosritni komunizam, radovali su se mnogi, najviše oni di je bija, izvišćivali su o tome, navišćali slobodu. Sada znamo da smo im potpuno uludo virovali, oni su ostali isti, bahati, nepravedni i grabežljivi. Jednoga dana momci su ponovno pošli na vojnu, tili su da toga ne bude, ali nisu tili neki drugi, vrimenta se zgusla ko ladnoća u srcu, ko zlo, čekali su da nas zbrišu i da mir više ne remetimo. Išli su pivajući u obranu svoji najveći svetinja, nosili krunice oko vrata, bili mirni i odlučni, vidilo se da su dobri širokobriški, Kraljice Mira đaci, da znaju razlikovati dobro i zlo, pravedno i nepravedno, iznenadilo je to mnoge, zaustavilo im prljave namire. Svanula je sloboda, dica su joj se radovala, osićala da restu ko i svaka druga, ko ona s televizije.

Mi smo znali da je to tek početak, a i oni su znali, ta stalno su kušali vratiti nas di smo nevoljni bili, lagali su o nama, dolazili samo da nas pokradu. Nastale su stoga muke, dica se ponovo primirila, ali u njiovim se očima sada vidila urođena odlučnost: napravite to ili čekajte nas da vam pokažemo kako. Dub na Širokom Brigu stameno je sluša grmljavinu, njegova dica su na sva četiri kraja ovoga svita, na žalost još uvik neprestano odlaze, iako ride. Mnogi tribaju njiovu pamet, njiovu rabrost, kada krenu onda i ništa zaustaviti ne more. Bit će snage i ovdi dovršiti sve započete stvari, previše krvi, previše povisti prolilo se do sada, pa kako da ne bude tako, da zora konačno ne svane? Čujete li, naši mučenici stupaju prid nama, tu su naši pratri, tu su naša braća i sestre, zavisu puca, mrak svitlu misto ustupa. ✍



Profesorski zbor ispod starog hrasta na Širokom Brijegu 31.listopada 1933. Sjede slijeva: fra Vencel Kosir, fra Martin Sopta, fra Radoslav Vukšić, fra Oton Knezović, fra Mate Čuturić, fra Franjo Čuturić, fra Krešimir Pandžić, fra Arkanđeo Nuić, fra Didak Burić, fra Marijan Zubaci fra Dobroslav Šimović. Stoje: fra Svetozar Petric, fra Rajko Radišić, fra Bono Jelavić, fra Fabijan Paponja, fra Živko Martić, fra Vojislav Mikulić i fra Bruno Adamčik

Dekret pape Urbana VIII.

U skladu s dekretom pape Urbana VIII. i uredbom II. vat. sabora izjavljujemo da ne želimo preteći sud Crkve kome se potpuno podvrgavamo. Riječi »mučenik«, »mučeništvo«, »čudesa« i slično imaju u ovom glasilu samo vrijednost ljudskog svjedočenja.

STOPAMA POBIJENIH

glasilo Vicepostulature postupka mučeništva
»Fra Leo Petrović i 65 subraće«, XIV., 1 (26),
Široki Brijeg, 2021., siječanj – srpanj, 2021.

Glavni i odgovorni urednik:
fra Miljenko Stojić, vicepostulator

Lektura i korektura:
Zdenka Leženić

Adresa:
Kard. Stepičca 14, 88220 Široki Brijeg
Avenija G. Šuška 2, 10040 Zagreb

Veza:
tel.: +387 39 700-325
faks: +387 39 702-936
e-pošta: mostar@pobijeni.info
internet: www.pobijeni.info

Grafički prijelom i tisak:
FRAM-ZIRAL, Mostar

Glasilu izlazi polugodišnje:
siječanj i srpanj

Stare brojeve, osim ovoga posljednjeg, možete u pdf obliku preuzeti sa stranica portala pobijeni.info u poglavlju Izdavaštvo.

Cijena pojedinog primjerka:
3 KM; 12 KN; 3,75 EUR; 4,25 CHF;
6,50 USD; 6,50 CAD

Godišnja pretplata (s poštarinom):
BiH 7,5 KM; RH 33 KN; EU 7,5 EUR;
CH 8,50 CHF; SAD 13 USD; Canada 13 CAD

Slanje pretplate, dobrovoljnih priloga...:

a) poštanskom uputnicom
b) UniCredit Bank d.d. Mostar;
Korisnik: Hercegovačka franjevačka
provincija;

Svrha: prilog Vicepostulaturi
žiro-račun: 3381602276649744
devizni račun:
IBAN: BA393381604876650839
SWIFT: UNCRBA22

ISSN: 1840-3808

RIJEČ UREDNIKA

fra Miljenko Stojić



Dragi čitatelji!

U ovom razdoblju nestabilnosti mi stabilno izlazimo s ovim našim glasilom. A i kako bismo drukčije! Vremena mogu biti ovakva i onakva, nama je ići u pravome smjeru. Jedino u ovome vremenu stvarne ili nestvarne pošasti mrvicu manje odlazimo na drugu stranu granice. Na snazi su raznorazne mjere i ne smijemo ih kršiti. Ali ih smijemo neprestano propitkivati, ne dati da nas prevare i učine nas bićima drugoga ili nekoga tamo reda. A nije da ih nema koji to žele. Zlo se opasno razmahalo u svijetu. Misli da je kucnuo njegov čas. Da ne bi!

Naši pobijeni fratri, naše nevino pobijene žrtve uče nas da se zlu najbolje oduprijeti dobrim: molitvom, razmišljanjem, djelovanjem... Ono ništa ne može pred tim. Nemoćno je u svojoj rugobi. Na taj način pobijedimo i ovo vrijeme. Život je naš, a poraz je njihov.

Prisjetimo se svega ovoga dok razmišljamo o društvu s obiju strana granice. Snage totalitarnoga jugoslavenskoga režima ponovno bi da nam kroje kapu. Kao i prije, zanose se svojim otrovnim i pogubnim maglama. To je čak i Europa, ovakva kakva je, priznala pa je komunizam stavila uz bok nacionalsocijalizma i fašizma kao suvremene totalitarizme čije bi nasljeđe trebalo neizostavno odbaciti. Znamo da to kod nas trenutačno nije slučaj. Ništa čudno. Dali smo glas onima koji s tim poraženim i prokazanima snagama tikve sade pa smo tu gdje jesmo. Odbacuju se zaslužni za hrvatsku slobodu, a veličaju odnarođene ličnosti. Da ne idemo

daleko, pogledajmo sve to na primjeru časnoga biskupa don Mile Bogovića. Otišao je u zasluženu mirovinu, ali mu društvo ne odade priznanje za njegov ustrajan i plodonosan rad. Žele ga jednostavno gurnuti u zaborav. Tako su se odnosili prema njemu i dok je bio na bolesničkoj postelji. Komercijalni mediji o njemu šute, što se nekako može i razumjeti, ali šute i oni javni što se nikako ne može razumjeti. Propuštaju ispuniti zadaću zbog koje ih plaća nevoljni hrvatski puk.

Zbog svega toga drago nam je da u ovome broju možemo objaviti novopronađenu misu posvećenu bl. Nikoli Taveliću, koju je napisao fra Bruno Adamčik. Unatoč tomu što su jugokomunisti u veljači 1945. na Širokom Brijegu spalili više od 70.000 knjiga, župne matice i svaki papirić koji su uspjeli pronaći, ona je preživjela. Ako Bog da, uskoro će biti i izvedena ovdje na Širokome Brijegu. Život pobjeđuje ma koliko se god zlo trudilo satrti ga.

Neka prežive i uspomene na naše pobijene. Spomen na njih obilježavajmo na razini Crkve u Hrvata, na razini pojedine biskupije, odnosno nadbiskupije ili pak na razini pojedine župe. Ako već nismo, ustanovimo taj dan. Obnovit će nas kao domoljube i kao kršćane. Ulit će nam novu snagu.

Bezbroj puta dokazali smo da nas poteškoće ne mogu slomiti. Dokažimo to ponovno u prijateljstvu sa svojim Bogom.

mir i dobro!

IZ SADRŽAJA

Iz ljetopisa	4	Djela pobijenih	34
Stratišta	15	Nagradni natječaj	46
Glas o mučeništvu	18	Povijesne okolnosti	49
Glas o znakovima	28	Razgovor	55
Odjek u puku	30	Podlistak	59